

KATEHETSKI LEKSIKON

ADAPTACIJA — Može se shaviti u biološkom, biblijskom, dogmatskom ili misionarskom smislu. U ovom zadnjem smislu znači **ADAPTIRANJE** (prilagođavanje) misionara misijskom objektu i zahvaća (sve težnje i napore koji teže, u određenim granicama da se izađe ususret duhu, životnim uvjetima i kulturnom razvoju naroda koji treba evangelizirati«. (Thauren) Može se zbivati na čisto izvanjskom planu, na jezičnom planu, estetskom, pravno-društvenom, intelektualnom i etičko-religioznom. Pored didaktičko-pedagoške svrhe A. (bolje usvajanje evanđeoske poruke od strane slušatelja) danas se mnogo više naglašava teološki aspekt. Neki španjolski teolozi govore o »inkorporacijskoj« adaptaciji i misle na inkorporaciju poganske kulture u mistično tijelo Kristovo. Od naputka Kongregacije za nauk vjere prvim apostolskim vikarima na Dale-

kom istoku (1659.) do misijskih enciklika posljednjih papa Crkva je hvalila i poticala na adaptiranje premda se u praksi nije toga i držala (na pr. pitanje obreda).

Adaptiranje je vrlo važno već u katehezi na domaćem tlu, a u misijskoj katehezi još je nužnije, budući da su razlike između vjeroučitelja i učenika pod mnogim vidovima velike. Gledano metodološki osnovni zahtjevi katehetske obnove u domovini moraju se protegnuti i na misijske zemlje i odgovaraju adaptiranju u najboljem smislu riječi, budući da su misijski narodi osjetljiviji za katehezu, utemeljenu na Bibliji i liturgiji više nego li na intelektualističkim metodama. Jednom riječju radi se o nasljedovanju Isusa, Izraelca, koji je bio čovjek svoga naroda po naglasku, po izboru riječi, po sintaksi, po poslovicama, po slikama, po usporedbama. Što se sadržaja tiče poruka je u-

pućena ljudima koji imaju vlastitu povijest, kulturu i vlastiti duhovni ambijent. To zahtijeva transformaciju čovjeka u smislu poruke, ali i poštivanje sa strane poruke autentičnih vrijednosti onih ljudi, koji su prema Božjem planu usmjereni prema Kristu i ne trebaju biti uništeni već otkupljeni i »pokršteni« u Kristu. Krist je cilj i dovršenje poganstva. (W. Bühlmann).

AGAPE — **EROS** — **SEXUS** — U pretkršćanskim kulturama nalazimo već u mitovima i filozofijama uzdizanje čovjeka od nagonski sjetilne težnje za tjelesnim sjedinjenjem do duhovnog jedinstva s biti (Indija: Krišna = Bog ljubavi, budističko suživljavanje i solidarnost sa svim stvorenjima; Platonov symposion), kao da u ljudskoj naravi prebiva neutaživa težnja da svoje savršenstvo nađe u drugome. Nirvana, Wu-Wei (ne činiti, već se uroniti u jedin-

stvo s Taoom), Platonov Eros, kao ljubav prema ljepoti sjetilnoga, znanosti i dobru, izražavaju ga filozofski. Što je bilo poznato u pretkršćanskom vremenu iz iskustva s ljudskom naravi potvrđuje objava: Bog je ljubav. Njegovo biće jest povezanost osoba u ljubavi. Stvarni izražaj otkupljenja je ljubav = = Agape, čiji znakovi i izražaj u prvoj Crkvi označuje gozba (večera). S., E., i A. je smislenski puna cjelovitost čovjekova bića kao osobe i može, stoga, doći do svog savršenstva samo svjesnom i slobodnom integracijom tijela + + duše + duha. Što je u tjelesno — materijalnom sexu nagonski poriv, postaje u erosu svjesna skrb i formiranje ljubavi za razvijanje čovjekova bića (čudoredna veza između ja i ti) i u Agapi postaje učešće pojedinca i čovječanstva u stvaranju i otkupljenju kao cilju i dovršenju. Religiozno-pedagoški je značajno, kako razlikovanje između A., E. i S., tj. ozbiljno uzimanje vrijednosti triju područja, kao dara i zadaće, tako i njihove međusobne ovisnosti i upućenosti. (Bla).

AGRESIJA. Od lat. *aggredior* — napasti nekoga. Agresija je, prema L. Berkovitzu, »Držanje (ponašanje) čiji je cilj nanošenje štete ili povrede«. Predstavnici psihoanalize i proučavanja ponašanja smatraju da postoji urođeni agresivni nagon. Tome svjedoči u prilog dokaz uočen kod djece po domovima da se u najranijoj djetinjoj dobi prije javlja sposobnost agresije

nego li vlastite obrane. Pobornici urođenog agresivnog nagona često zahtijevaju mogućnost legalnog izživljavanja (gledanje odnosnih filmova, natjecanja, itd.). Nasuprot tome je eksperimentalno psihološki dokazano da svaka agresija (čak i njezino promatranje) rađa potrebom za novim agresivnim težnjama (L. Berkovitz). Protiv prihvaćanja jedinstvenog agresivnog nagona ustali su ne samo prirodoslovci (J. Scott) nego i psiholozi i sociolozi koji promatraju agresiju kao stečno i naučeno ponašanje ili reakciju na frustracije. Neovisno od uzroka činjenicu agresivnih težnji mora se uzeti u obzir pri svakom religioznom konceptu. Zadaća je: odgojiti kod učenika svijest o prisutnosti agresivnih mehanizama i motivacije za njihovo humano svladavanje u duhu evanđelja. (Ko).

AGNOSTICIZAM. Time se označava načelno poricanje mogućnosti da se može spoznati (definirati, dokazati) metafizičko (nadnaravno). Tradicionalna teologija i crkveno učiteljstvo su ga pobijali i potiskivali, ali danas dobiva agnosticizam zaštitničke pomoćnike kroz teologiju »Bog je mrtav«, — kroz postavljanje pod znak pitanja teizma i kroz kritiku ideologije. U vjeronaučnoj nastavi viših razreda mora se paziti na to da se agnosticizam ne poistovjećuje s nevjerom; iza njega se često skriva kritička vjera koja se opire Bogu. (Hi).

AKTUALIZACIJA. Ukazivanje na to po čemu je

danas »aktualna« neka dogma ili biblijska perikopa, izrečena jezikom prijašnjeg vremena. (Ko).

AKCELERACIJA. »Ubrzanje« (lat.) (prije svega tjelesnog) razvoja: pojačani tjelesni rast, preuranjenost puberteta i slično. To je dokazano kod svih kulturnih naroda od 19. st., pri čemu se akceleracijski fenomen, prema istraživanjima F. Wursta i drugih, jače očituje u velikim gradovima, nego li na selu. Uzrokuje ga splet od vrlo mnogo komponenata (sva sila podražaja, promijenjena ishrana, stresovi, itd.). (Ko).

ALEGORIJA - Alegorija označava jednu vrlo staru (prije svega religioznu) književnu vrstu, koja pojašnjava religioznu stvarnost kroz metafore, usporedbe, itd. U mitskoj religioznosti stoji iza toga shvaćanje da bogovi uvijek govore ambivalentno (dvo- i višeznačno: proroštva, mitovi) jer bi se inače izvrgnuli opasnosti da ih ljudi prozru. »Allegorese« (= izlaganje, koje se služi alegorijama) nalazi se, također, u Starom zavjetu (Ezekijel, Zaharija), posebno pak u apokaliptičkim spisima (Božja objava ostaje čovjeku skrivena, mora biti protumačena). Višestruko tumače evanđelisti Isusove parabole kao alegorije (kad oni svakoj pojedinoj crti usporedbe pridaju vlastita pozadinska tumačenja), ali time oni prelaze okvire onoga što je Isus mislio (na pr. Mt 13, 3—9 = usporedba, a 13, 18—23 = tumačenje evanđeliste).